

Hvor stor blir innvandrerbefolkningen framover?

I desember 2005 offentliggjorde SSB for første gang en framskriving av innvandrerbefolkningen i Norge som et ledd i den ordinære befolkningsframskrivingen. Resultatene viser at innvandrerbefolkningen vil vokse fra 365 000 i 2005 til mellom 1 og 2 millioner i 2060, mens dens andel av totalbefolkningen vil vokse fra 8 til mellom 19 og 27 prosent. Usikkerhet om den årlige innvandringen er den viktigste årsaken til at størrelsen på innvandrerbefolkningen framover er svært usikker – innvandrernes barnetall betyr langt mindre. Framskrivningen har møtt stor interesse, men også en viss kritikk.

*Helge Brunborg og
Inger Texmon*

Bakgrunn

Siden 1970 har det vært en betydelig innvandring til Norge. Før 1970 flyttet det vanligvis flere fra landet enn til landet, mens det i 2005 var en nettoinnvandring på 18 000. Innvandrerbefolkningen har økt fra noen få titusener til nesten 400 000 i dette tidsrommet. Dette har vært ledsaget av en stigende interesse for innvandringsspørsmål hos politikere, forvaltning og folk flest. Fra flere hold har det vært etterlyst anslag for hvor mange innvandrere det vil bo i Norge i årene framover, spesielt hvor mange ikke-vestlige innvandrere det vil bli.

Statistisk sentralbyrå (SSB) ble ved flere anledninger kritisert for ikke å ville lage framskrivninger av innvandrerbefolkningen¹. Vi har svart at det metodisk og datamessig er vanskelig å framskrive innvandrerbefolkningen og at resultatene ville være svært usikre.

Interessen for innvandring ble etter hvert så stor at det ble nærliggende å ta opp spørsmålet om å framskrive innvandrerbefolkningen, spesielt fordi dette gjøres i andre land som Sverige, Danmark og Nederland, uten større diskusjoner av fagstatistisk eller annen art. Vi kom til at vi etter hvert hadde fått tilstrekkelig innsikt i hvordan en slik framskriving kunne lages og godt nok datagrunnlag til å kunne estimere de størrelsene som inngår i en slik beregning. Vi kom også til at SSB, som har ansvaret for befolkningsframskrivninger for Norge, med sterkere rett ville kunne kritiseres for *ikke* å lage en slik framskriving enn for faktisk å gjøre det².

En grunn til at framskriving av innvandrerbefolkningen vekker så stor debatt, er at fokusering på en spesiell gruppe kan bidra til stigmatisering av denne. Andre mener imidlertid at ulike gruppers rett til å bli sett er viktig og at det er behov for tall om deres størrelse og sammensetning. Det er også debatt om hvilke grupper som skal tas med i «innvandrerbefolkningen», blant annet hvor mange «generasjoner» som skal betegnes som innvandrere, og hvilke kjennetegn som bør framskrives – fødeland, statsborgerskap, religion eller etnisitet?

Helge Brunborg er seniorforsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (helge.brunborg@ssb.no).

Inger Texmon er seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for demografi og levekårsforskning (inger.texmon@ssb.no).

Hvorfor framskrive innvandrerbefolkningen?

Den viktigste grunnen til å lage befolkningsframskrivninger er å kaste lys over planleggingsbehov, blant annet med tanke på dimensjoneringen av offentlige tjenester for ulike grupper. Det er store forskjeller i befolkningen, også mellom ulike innvandrergrupper når det gjelder arbeid og utdanning, eldre-

omsorg og pensjon i framtiden. Derfor er det viktig å få anslag på størrelsen av disse gruppene, etter kategorier som alder, kjønn og fødeland.

Det forekommer ofte påstander i den offentlige debatt om hvor mange innvandrere det vil bo i Norge og hvor stor innvandrerandelen vil være i framtiden, påstander som ofte bygger på feilaktige resonnementer (blant annet urimelig forlengelse av vekstprosentene) og urealistiske forutsetninger (blant annet om fruktbarheten til innvandrerne), se Brunborg og Østby (2005). Framskrivninger av innvandrerbefolkningen som bygger på et mer solid faglig grunnlag, vil kunne bidra til å gjøre slik debatt mer saklig.

Hvem omfatter innvandrerbefolkningen?

Innvandrerframskrivningen er basert på SSBs definisjon av innvandrerbefolkningen: Den består av personer med to utenlandsfødte foreldre, det vil si personer som har innvandret til Norge, og personer som er født i Norge med to foreldre som er født i utlandet. Mange mener at denne definisjonen er for vid, da det er urimelig å regne folk som er født og oppvokst i Norge med til innvandrerbefolkningen. Andre (blant annet Anfindsen 2006) mener imidlertid at definisjonen er for snever, da kulturelle og andre særtrekk vil vedvare i mange generasjoner. SSBs definisjon bygger på det faktum at det skjer en gradvis integrering med tiden som bosatt i Norge, og fra en generasjon til den neste, det vil si at det etter hvert blir mindre forskjeller mellom innvandrergrupper og resten av befolkningen, på områder som barnetall, utdanning, yrkesdeltaking, mm. En mulig revidering av definisjonen diskuteres for tiden internt i SSB, se Østby (2006).

Et annet moment er at innvandrerbefolkningen er en svært sammensatt gruppe, bestående av personer fra en lang rekke forskjellige land, med forskjellig religion, utdanningsnivå, motiver for å komme til Norge, og så videre. Noen grupper og individer blir svært raskt integrert, mens andre bruker lang tid. De fleste vil trolig ikke regne barna til for eksempel svenske innvandrere som innvandrere. Også blant barn og barnebarn av pakistanske innvandrere vil det være personer som er svært godt integrerte i det norske samfunnet, der den eneste forskjellen kan være at de ser litt annerledes ut – men er det grunn nok til å regne dem med til innvandrerbefolkningen? Det er, som nevnt, spesielt stor interesse for kjennetegn ved innvandrere som etnisitet og religion, særlig hvor mange muslimer det vil bo i Norge i årene framover. SSB har imidlertid ikke data som kan brukes til å lage en framskrivning av befolkningen i Norge etter religiøs tilhørighet, og heller ikke om etnisitet. De eneste relevante opplysningene vi har data om, er statsborgerskap, som det trolig ikke er så interessant å framskrive, og fødeland, som vi altså framskriver i samsvar med SSBs definisjon.

Definisjonen av innvandrerbefolkningen innebærer altså at innvandrernes barnebarn ikke hører med i innvandrerbefolkningen, uansett hvor mange av foreldrene og besteforeldrene som har utenlandsk bakgrunn. Følgelig vil barn med én forelder født i utlandet, men med fire utenlandsfødte besteforeldre, heller ikke regnes med. Foreløpig utgjør disse et lite antall (2 100 per 1.1.2006), blant annet fordi etterkommergenerasjonen til ikke-vestlige innvandrere i Norge foreløpig er ganske ung, se Østby (2006).

Analyser av innvandreres levekår viser at botid i landet er av vesentlig betydning for deres atferd og muligheter (Vassenden 1997, Østby 2004, Daugstad 2006, Foss 2006). Sammenlikningen langs flere levekårsdimensjoner viser at

Tabell 1. Innvandringsbefolkningens størrelse i de gruppene som er framskrevet, per 1. januar 2005

	Antall personer			Andel av totalbefolkningen i prosent		
	Innvandrer- befolkningen i alt	Inn- vandrere	Født i Norge av inn- vandrere	Innvandrer- befolkningen i alt	Inn- vandrere	Født i Norge av inn- vandrere
Alle	364 981	301 045	63 936	7,9	6,5	1,4
Norden	53 201	49 937	3 264	1,2	1,1	0,1
EU og EFTA uten Norden; Nord- Amerika; Oseania	61 171	56 812	4 359	1,3	1,2	0,1
Øst-Europa uten EU-land	46 401	39 956	6 445	1,0	0,9	0,1
Afrika; Asia med Tyrkia; Latin- Amerika	204 208	154 340	49 868	4,4	3,4	1,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

både de som har en norskfødt og en utenlandsfødt forelder og de som er etterkommere etter to innvandrere, ofte likner mer på gjennomsnittsbefolkningen enn på førstegenerasjonsinnvandrere.

Hvordan grupperes innvandrerne?

En innvandererframskriving for Norge må begrenses til *grupper* etter landbakgrunn, siden innvandrerne kommer fra alle verdens land. De nasjonaliteter som har flest innvandrere i Norge, kunne i prinsippet framskrives særskilt, som pakistanere, svensker, irakere, dansker, vietnamesere, somaliere og bosniere (de 7 største grupperne per 1.1.2005), men også dette ville gitt for mange grupper.

Framskrivningen er gjort separat for fire grupper av innvandrere (tabell 1): Norden; EU/EFTA (utenom Norden), Nord-Amerika og Oseania; Øst-Europa ellers; og Afrika, Asia (med Tyrkia) og Latin-Amerika, som vist i tabell 1. Bakgrunnen for denne inndelingen er en vurdering av reglene for bosetting i Norge, geografisk nærhet, størrelse av innvandringen til Norge hittil, og atferdsforskjeller, særlig tilbake- eller videreflytting og barnetall (fruktbarhet), se Foss (2006) og Aalandslid (2005). Vi har begrenset antall grupper til fire

Modell

Framskrivningen er utført med en tradisjonell *kohort-komponent-modell*, i likhet med den ordinære befolkningsframskrivningen. Men til forskjell fra denne gjøres innvandererframskrivningen bare for landet som helhet og ikke for kommuner eller andre regionale enheter. Derimot er innvanderpopulasjonen delt inn i fire grupper etter opprinnelsesland. Beregningen foregår på samme måte for disse fire regionene, separat for menn og kvinner for ettårige aldersgrupper. Hver av gruppene er dessuten delt inn i personer som har innvandret selv og deres etterkommere (barn født i Norge av to innvandrede foreldre).

For hvert år i framskrivningen, og hver landgruppe, fødselskohort og kjønn, er befolkningen ved utgangen av året lik fjorårets befolkning pluss innvandring og minus dødsfall og utvandring. Unntaket er nullåringer, som settes lik antall fødte gjennom året pluss innvandrede minus utvandrede og døde nullåringer. Innvandergruppen øker bare ved ny innvandring, og etterkommerne bare gjennom fødsler, mens begge gruppene er gjenstand for utvandring og dødsfall, med like sett av sannsynligheter.

Den del av fødsleene som skal inngå i innvanderpopulasjonen, beregnes for en gitt landgruppe som summen av fødsler for de enkelte alderstrinn, multiplisert med den andel av kvinnene som får barn med en mann som også tilhører innvanderbefolkningen (uavhengig av kvinnens alder). I beregningen av fødsleene er kvinner fra Asia, Afrika og Latin-Amerika inndelt i to grupper – de som var voksne (det vil si 17 år eller eldre) ved innvandringen og de som innvandret som barn (se Foss 2006). Det er utarbeidet tre alternative sett av forutsetninger om innvanderkvinnenes fruktbarhet.

Modellen beregner antall døde i et gitt kalenderår for en gitt gruppe (landgruppe, fødselskohort og kjønn) ved hjelp av døds-sannsynligheter, som er de samme som i de ordinære befolkningsframskrivingene (se Keilman og Pham 2005). Det er forutsatt en årlig nettoinnvandring for hver av de fire landgruppene (henholdsvis lav, middels og høy). Utvandringen beregnes ved hjelp av konstante utvandringssannsynligheter. Det er også tatt hensyn til at det er en liten netto *utvandring* (1 000) for befolkningen uten innvandringsbakgrunn. Deretter blir antall innvandrere delt inn etter kjønn og alder etter en fordeling basert på registrerte tall for de foregående årene.

Modellen slik den framstår i dag er enkel på noen punkter, blant annet er botid i Norge ikke tatt med som variabel. Både fruktbarhetsnivå og utvandringssannsynlighet avtar vanligvis med botid (Aalandslid 2005 og Foss 2006).

En mer detaljert redegjørelse for modellen vil bli publisert senere.

fordi mange grupper er svært små, noe som ville gitt usikre estimater for de størrelser som trengs i en framskrivning. (Vi har inkludert innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania i EU/EFTA-gruppen, da de er så få, bare 9 000 i 2005).

Med den siste utvidelsen av EU var vi i tvil om hvor vi skulle plassere de åtte nye østeuropeiske medlemslandene, men vi valgte å gruppere dem sammen med EU/EFTA, fordi det er få eller ingen restriksjoner for statsborgere fra disse landene mot å bosette seg i Norge. Dette medfører at det ikke enkelt kan beregnes hvor mange vestlige og ikke-vestlige innvandrere det vil bli i Norge i årene som kommer. Vi tror imidlertid at skillet mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere ikke er særlig fruktbart etter EU-utvidelsen.

Hvor mange innvandrere vil det komme til Norge i årene framover?

Den faktoren som betyr mest for innvandrerbefolkningens størrelse framover, er det som kalles nettoinnvandringen, det vil si antall som flytter til Norge minus antall som utvandrer i løpet av et kalenderår. Dette er imidlertid også den komponenten i innvandrerframskrivningen som er vanskeligst å forutsi. I motsetning til fruktbarhet og dødelighet, som utvikler seg forholdsvis jevnt, varierer nettoinnvandringen sterkt over tid, ofte med store svingninger fra år til år. Den viktigste årsaken til de store svingningene er den politiske og økonomiske situasjonen i Norge og andre land, ikke minst væpnede konflikter og andre katastrofer, som er vanskelig å forutsi flere tiår inn i framtiden. For innvandringen til Norge er selvsagt norsk innvandringspolitikk viktig, men det er også internasjonale forhold som EU-utvidelsen. På alle disse områdene har det tidligere skjedd store og raske endringer, og dette kan komme til å skje igjen. Det er derfor svært stor usikkerhet om nettoinnvandringen framover.

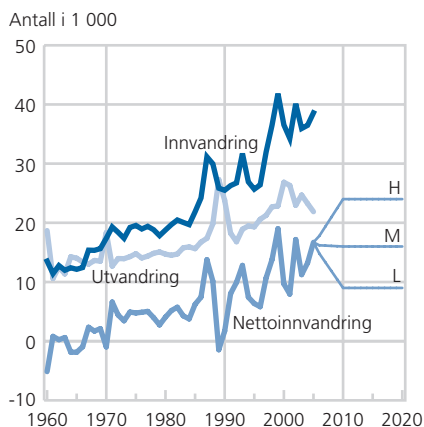
Ved vurderingen av nettoinnvandringen ser vi på hver enkelt av de fire innvandrergruppene og mulige scenarier for utviklingen framover, med stor vekt på utviklingen hittil. For en nærmere analyse av utviklingen for enkeltland og de fire innvandrergruppene, se Aalandslid (2005). Han fant blant annet en overraskende stor utvandring i mange immigrantgrupper i Norge, også i grupper som vesentlig kom hit som flyktninger. For eksempel utvandret det om lag 600 somaliere fra Norge i 2004, det vil si omtrent halvparten av inn-

Tabell 2. Nettoinnvandring for landgruppene i framskrivningen. Registrert 2001-2005 og framskrevet 2010-2060¹

Landbakgrunn	Årsgjennomsnitt 2001-2005 (3 første kvartaler)	Framskrivingsalternativ			
		Anslag for hele 2005	L	M	H
I alt	11 946	16 705	9 000	16 000	24 000
Norden	120	452	0	500	1 000
EU og EFTA uten Norden;					
Nord-Amerika og Oseania	2 125	5 368	3 000	5 000	8 000
Øst-Europa uten EU-land	1 902	2 400	1 500	2 500	4 000
Afrika, Asia med Tyrkia, og					
Latin-Amerika	8 746	9 028	6 000	9 500	12 000
Uten innvandringsbakgrunn	-947	-543	-1 500	-1 500	-1 000

¹ De tre framskrivingsalternativene for nettoinnvandring er Lav, Middels og Høy.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

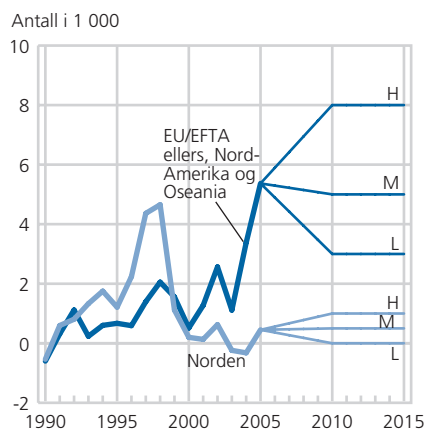
Figur 1. Inn- og utvandring. Registrert fra 1960 og framskrevet fra 2005¹

¹ De tre framskrivningsalternativene for nettoinnvandring er Lav, Middels og Høy.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Nettoinnvandring for innvandrere med bakgrunn fra Norden og EU/EFTA ellers, Nord-Amerika og Oseania. Registrert 1990-2004 og framskrevet 2005-2060¹

¹ Se note 1, figur 1.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

vandringen samme år. Stor innvandring etterfølges altså gjerne av en relativt stor utvandring.

Flere ulike prosesser har ført til en betydelig vekst i innvandrerbefolkningen i Norge. Oppgangen har vært sterkest blant personer med bakgrunn i Øst-Europa, inkludert de nye medlemslandene i EU, og Asia, Afrika og Latin-Amerika. Etter innvandringsstoppen midt på 1970-tallet holdt innvandringsnivået seg nokså uendret, men det ble langt flere familiemedlemmer – særlig kvinner og barn – og færre menn i yrkesaktiv alder. Omtrent samtidig kom de første store gruppene av flyktninger. De siste årene er det kommet mange flyktninger fra Irak og Somalia.

For alle landgrupper og for alle alternativer lar vi nettoinnvandringen endres lineært fra det anslåtte nivået i 2005 til et konstant nivå for perioden 2010-2060, som vist i tabell 2. Nettoinnvandringen for årene 2006-2009 ble deretter bestemt ved interpolasjon mellom anslagene for 2005 og 2010. (Nettoinnvandringen i 4. kvartal 2005 ble antatt å være omtrent like stor som i 1.-3. kvartal. Den viste seg imidlertid å bli cirka 1 700 høyere enn vårt anslag.)

Nettoinnvandringen fra de andre nordiske land har ligget rundt null de siste årene, dog med betydelig høyere tall på slutten av 1990-tallet, særlig pga mange flyttinger fra Sverige. Da vi har lite grunnlag for å anta at en slik situasjon vil vende tilbake, har vi forutsatt at nettoinnvandringen fra de andre nordiske land vil fortsette å være beskjeden, og på linje med gjennomsnittsnivået på 120 i 2001-2005, det vil si henholdsvis 0, 500 og 1 000 fra og med 2010, som vist i figur 2.

Nettoinnvandringen fra andre EU/EFTA-land, Nord-Amerika og Oseania har vokst sterkt de siste årene, særlig etter EU-utvidelsen i 2004. All veksten kommer imidlertid ikke fra nye EU-medlemmer som Polen; det har også vært en stor økning i migrasjonen fra blant annet Tyskland. Det er likevel usikkert om denne økningen bare er midlertidig eller om den vil fortsette. På grunn av den store usikkerheten har vi valgt alternative forutsetninger som spriker ganske mye for denne gruppen, det vil si en nettoinnvandring på henholdsvis 3 000, 5 000 og 8 000 fra og med 2010 (se figur 2). Vi utelukker altså ikke at nettoinnvandringen fra EU/EFTA kan komme til å synke igjen.

For nettoinnvandringen fra andre land i Øst-Europa har svingningene vært svært store, da denne i stor grad har omfattet flyktninger fra konfliktene i det tidligere Jugoslavia, spesielt i Bosnia 1992-1995 og Kosovo 1999. Det er grunn til å tro, eller i alle fall håpe, at det blir færre konflikter i denne delen av Europa i årene som kommer. Vi har derfor forutsatt en nettoinnvandring på mellom 1 500 og 4 000, som er atskillig lavere enn toppnivået på 8 000 i 1999, se figur 3.

Også om den største innvandrergruppen, som omfatter land utenfor Europa, er usikkerheten stor. Igjen er det grunn til å håpe på en fredeligere utvikling i årene som kommer. På den annen side synes det dessverre mindre sannsynlig at fattigdommen og inntektsgapet blir borte eller vesentlig redusert i den nærmeste framtid, slik at vi må regne med at flyttepresset på Norge og andre rike land vil vedvare, noe som er reflektert i alle tre alternativer. Vi tror dog at det er lite sannsynlig, men ikke helt umulig, at nettoinnvandringen fra ikke-europeiske land vil øke utover det høyeste registrerte nivået på 12 000 i 2002, som var preget av en spesiell situasjon også hva registreringen angikk. Vi tror

også at det ikke er helt utenkelig at nettoinnvandringen fra disse landene vil kunne *avta*, fra dagens 9 000 til 6 000 per år, som vist i figur 3.

Endelig har vi måttet gjøre forutsetninger om hvor stor nettoinnvandringen vil være for personer *uten* innvandrerbakgrunn, det vil i praksis vesentlig si personer som er født og oppvokst i Norge med foreldre som ikke er innvandrere. Det har i flere år vært et lite utvandringsoverskudd på rundt 1 000 per år for disse, og vi antar at dette vil fortsette, som vist i figur 4.

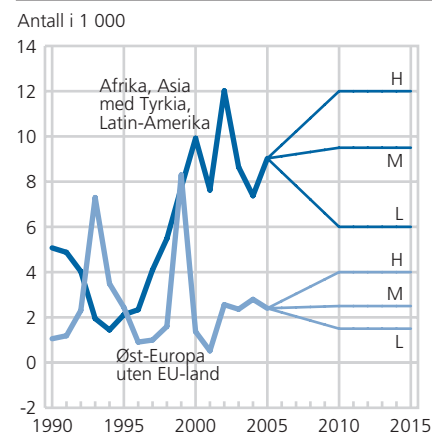
Når vi summerer nettoinnvandringen for disse landgruppene, får vi de totaltallene som er vist i figur 1 og tabell 2. Fra og med 2010 gir dette en samlet nettoinnvandring på 9 000 i lavalternativet, 16 000 i mellomalternativet og 24 000 i høyalternativet. Nettoinnvandringen på 16 000 er den høyeste verdien som noen gang er brukt i mellomalternativet i SSBs befolkningsframskrivinger (SSB 2005a). Det faktiske tallet har bare vært høyere tre ganger, nemlig i 1999, 2002 og 2005. I framskrivningen for 2002-2050 ble det forutsatt 13 000 og i framskrivningen for 1999-2050 10 000. Denne trenden reflekterer den økende nettoinnvandringen til Norge de siste 30-40 år. Det ser imidlertid ut som om denne veksten har skjedd ved skifte til nye og høyere plataer. Av figuren ser vi at innvandningsnivået var på 5 000 til midt på 1980-tallet, om lag 10 000 til slutten av 1990-tallet, og deretter ca. 15 000, men med store svingninger fra år til år. Etter 1997 har nettoinnvandringen variert mellom 8 000 og 17 000. Vi anser derfor mellomalternativets nivå på 16 000 som en økning i forhold til nivået de siste årene, mens høyalternativet på 24 000 bygger på en antakelse om at nettoinnvandringen kan komme opp på et nytt og høyere nivå om noen år. Så høy nettoinnvandring har det aldri vært til Norge; den høyeste hittil var 19 000 i 1999. Vi kan selvsagt ikke helt utelukke at nettoinnvandringen kan komme til å bli enda høyere enn vi har forutsatt i høyalternativet, men vi anser altså dette som lite sannsynlig. På den annen side utelukker vi heller ikke at nettoinnvandringen kan komme til å *synke*, som reflektert i lavalternativet.

Hvor mange barn vil innvandrerne få?

For beregningen av innvandrerkvinnenes fødsler er det gjort forutsetninger som er basert på den observerte utviklingen, se figurene 5-8. Kvinner fra Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika som var voksne da de kom til Norge, det vil si 17 år eller eldre, skiller seg ut med betydelig høyere fruktbarhet enn andre. De har hatt et samlet fruktbarhetstall (SFT)³ mellom 3 og 4 barn de siste årene, mens kvinner fra disse landene som kom til Norge som barn, har et SFT bare litt over 2, som vist i figur 5 (Foss 2006). På bakgrunn av den fallende fruktbarheten i de fleste innvandrergrupper, har vi antatt at barnetallet i mellomalternativet vil nærme seg nivået i Norge (se Brunborg og Texmon 2005) for alle grupper bortsett fra for ikke-europeiske kvinner som kom hit som voksne, se figur 7.

For den siste gruppen har vi i mellomalternativet antatt at SFT vil utvikle seg omtrent som «medium variant» i FN's siste befolkningsframskrivinger for de minst utviklede land, det vil si til 2,5 barn per kvinne i 2050 (UN 2006), se figur 7. Dette er kanskje noe for høyt for innvandrere til Norge, da mange av dem ikke kommer fra de minst utviklede land, men fra land som India og Filippinene. På den annen side er det en tendens til at innvandrere har noe høyere fruktbarhet enn både hjemlandet og Norge på grunn av familieføring, ofte på grunn av ekteskap. De første årene av et ekteskap er det gjennomsnittlige fødselstallet som regel høyt, dette gjelder for innvandrere som for

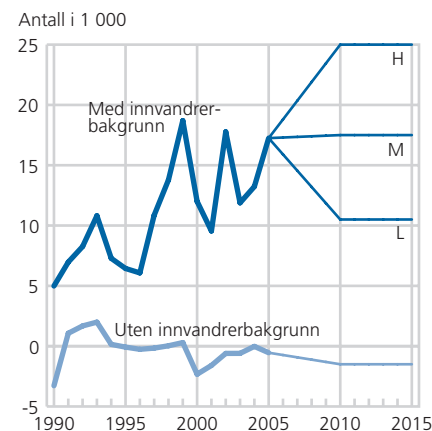
Figur 3. Nettoinnvandring for innvandrere med bakgrunn fra Øst-Europa uten EU-land, og Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika. Registrert 1990-2004 og framskrevet 2005-2060¹

¹ Se note 1, figur 1.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

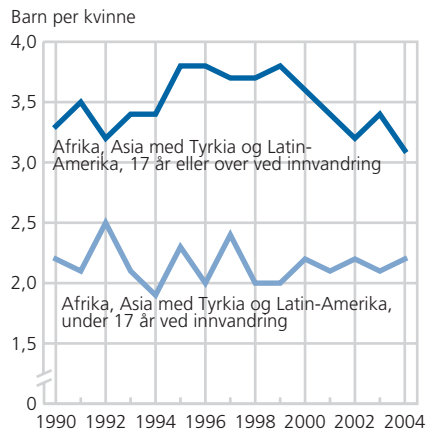
Figur 4. Samlet nettoinnvandring blant personer med og uten innvandrerbakgrunn. Registrert 1990-2004 og framskrevet 2005-2060¹

¹ Se note 1, figur 1.

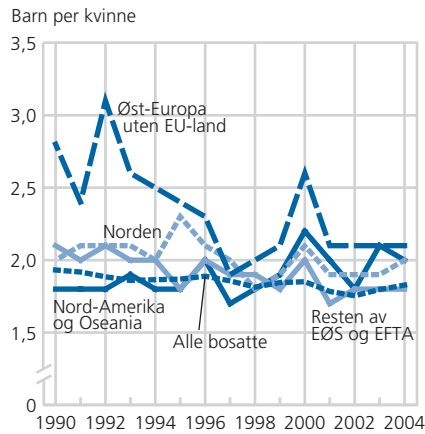
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Samlet fruktbarhetstall for innvandrere fra Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika, som var henholdsvis under og over 17 år da de innvandret til Norge. 1990-2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Samlet fruktbarhetstall for innvandrere fra Norden, EU/EFTA uten Norden, Nord-Amerika og Oseania, samt Øst-Europa uten EU-land. 1990-2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

alle andre. I de andre alternativene har vi også forutsett omtrent det samme som FN, det vil si en gradvis endring av SFT til henholdsvis 2 barn per kvinne i lavalternativet og 3 barn per kvinne i høyalternativet i 2060 (figur 8).

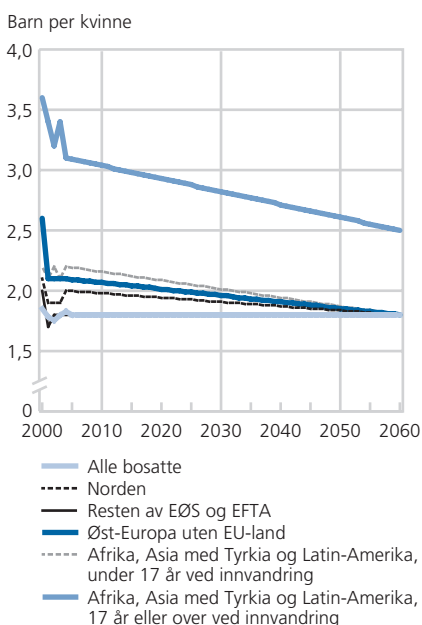
Den andre gruppen med høy fruktbarhet er innvandrere fra Øst-Europa, men også for disse har fruktbarheten falt sterkt de siste årene, slik at SFT nå er nede i 2,1, som vist i figur 6. Dette er bare litt høyere enn for alle bosatte kvinner og er bakgrunnen for at vi også for denne gruppen har forutsatt at SFT gradvis vil nærme seg nivået for hele Norge i 2060, som vist i figur 7 for mellomalternativet. Tilsvarende forutsetninger er gjort for

lav- og høyalternativene, der SFT endres gradvis til henholdsvis 1,4 og 2,2 barn per kvinne i 2060 (se Brunborg og Texmon 2005).

Hvor mange innvandrerkvinner får barn med innvandrer menn?

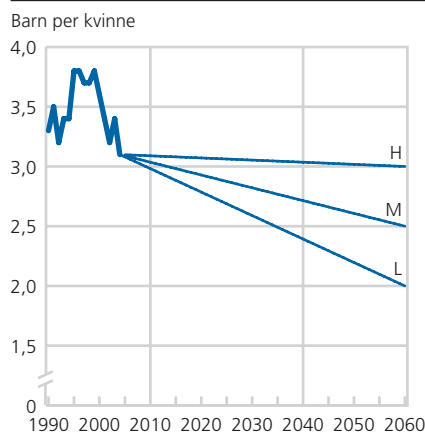
I framskrivningen må vi ta hensyn til at noen innvandrerkvinner får barn med menn som ikke er innvandrere, fordi disse barna ikke skal regnes med i innvandrerbefolkningen. Innvandrerkvinnenes barnetall må derfor reduseres for å beregne etterkommerne til den første generasjonen. Denne reduksjonen gjøres ved å anslå hvor stor andel av barna til innvandrede kvinner som også har en far som er innvandrer. Andelen varierer nå fra rundt 30 prosent for kvinner som er innvandret fra Vest-Europa og liknende, til rundt 70 prosent for kvinner fra Afrika, Asia og Latin-Amerika, se figur 9.

Figur 7. Samlet fruktbarhetstall etter landbakgrunn. Registrert 2000-2004 og framskrevet 2005-2060 ifølge mellomalternativet

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 8. Samlet fruktbarhetstall for innvandrere fra Afrika, Asia med Tyrkia og Latin-Amerika, som var over 17 år da de innvandret til Norge. Registrert 1990-2004 og framskrevet 2005-2060 ifølge tre alternativer¹

¹ De tre framskrivningsalternativene for samlet fruktbarhetstall er Lav, Middels og Høy.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I framskrivningen har vi forutsatt at de observerte trendene vil fortsette, som vist i figur 9. Den antatte nedgangen for de to gruppene med høyest frekvens av giftermål mellom innvandrede, fra Øst-Europa ellers og utenfor Europa, bygger på at det fortsatt vil bli vanligere for innvandrere og deres etterkommere å gifte seg og få barn med personer uten innvandrerbakgrunn. Årsaken til at det er en økende tendens til at kvinner fra Norden og Vest-Europa får barn i Norge med innvandrede menn, må være at flere par nå kommer til Norge for å bosette seg, i motsetning til tidligere da nesten alle vesteuropeiske kvinner som flyttet til Norge, gjorde det for å gifte seg (og få barn) med en nordmann.

Lever innvandrere kortere eller lenger enn andre i Norge?

For dødelighet og levealder har vi forutsatt det samme som for den samlede befolkningen i Norge, dvs. en gradvis økning av levealderen for både kvinner og menn, se Keilman og Pham (2005). Analyser i Norge og i noen andre land viser at innvandrere som regel har litt *lavere* dødelighet enn totalbefolkningen (Østby 2004). Årsaken til dette kan blant annet være at utvandrere ikke er et tilfeldig utvalg av befolkningen i et land, men at den friskeste delen av befolkningen er overrepresentert. De som har dårligst helse, og dermed høyere dødelighet, vil være underrepresentert blant dem som flytter til et annet land. Observasjonsgrunnlaget er imidlertid tynt da det fortsatt er relativt få gamle innvandrere som er bosatt i Norge. Dessuten kan manglende registrering av innvandrere som dør i sitt hjemland bidra til en vis underestimerting av dødeligheten. På den annen side er det tegn som tyder på at etterkommerne etter innvandrere har litt *høyere* dødelighet enn totalbefolkningen i innvandringslandet.

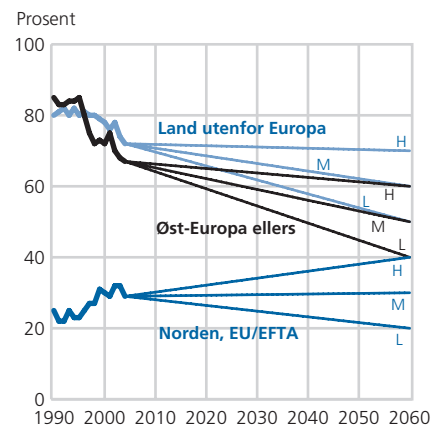
Betydelig vekst i innvandrerbefolkningen

Framskrivningsresultatene er publisert i detalj på Statistisk sentralbyrås nettsider (SSB 2005b, <http://www.ssb.no/innvfram/> og <http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/>). Resultatene viser at innvandrerbefolkningen vil vokse sterkt, fra 365 000 i 2005 til mellom 510 000 og 630 000 i 2015, og videre til mellom 1 og 2 millioner i 2060. Dette skyldes først og fremst at det er forutsatt et betydelig samlet innvandringsoverskudd i alle alternativer (bortsett fra alternativet med null nettoinnvandring). Videre er innvandrerbefolkningen ung, og den vil fortsette å være relativt ung på grunn av tilveksten av nye innvandrere. Derfor vil den også på ganske lang sikt ha relativt liten avgang på grunn av dødsfall. Som det framgår av figur 10, er det nivået på selve nettoinnvandringen som betyr mest for veksttakten. De alternative forutsetningene om fruktbarhet og levealder gir mye mindre utslag. Blant annet skyldes dette at det gjennomsnittlig bare er omtrent halvparten av innvandrerkvinnenes fødsler som blir regnet med til innvandrerbefolkningen, da den halvparten som er forutsatt å ha norsk far, ikke regnes med i henhold til definisjonen. Innvandrerbefolkningens andel av totalbefolkningen vil også øke betydelig gjennom de neste fem tiårene – med de forutsetningene som er valgt. Fra et utgangsnivå på snaut 8 prosent vil andelen øke til mellom 19 og 27 prosent (figur 11). Totalbefolkningen vil imidlertid også få en betydelig vekst, og dermed blir det mindre variasjon i innvandrerandelene enn i de absolutte tallene.

Veksten varierer med landgruppe

Av de fire landgruppene er det den fra Afrika, Asia og Latin-Amerika som vil ha den sterkeste absolutte tilveksten (figur 12), og ved slutten av framskrivingsperioden vil gruppen utgjøre så mye som 14 prosent av totalbefolkningen, gitt forutsetningene i mellomalternativet (figur 13). Det er også denne gruppen som har vokst raskest fra 1970-tallet og fram til i dag. I framskrivningen har vi forutsatt at det er denne gruppen som fortsatt vil ha den høyeste nettoinnvandringen. Størrelsen på de tre øvrige landgruppene er mindre i utgangspunktet, og den absolutte tilveksten vil være langt mindre for hver av dem enn for land i den tredje verden. Imidlertid er det stor forskjell mellom de tre gruppene. Innvandrere fra de øvrige nordiske land har i lang tid utgjort en betydelig andel av innvandrerbefolkningen i Norge. Denne gruppen vil imidlertid ikke øke i det hele tatt, men derimot avta svakt i framskrivingsperioden ifølge vårt mellomalternativ. Den har for øvrig ikke økt nevneverdig etter 1990 heller. Innvandrere fra østeuropeiske land utenom EU har i årene

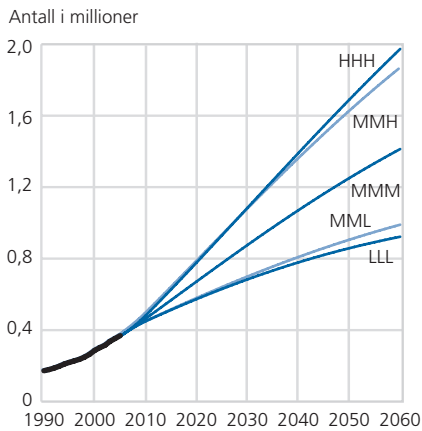
Figur 9. Andel av innvandrede kvinner som føder barn i Norge der også barnets far er innvandrer. Registrert 1990-2005 og framskrevet 2006-2060¹

¹ Se note 1, figur 8.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

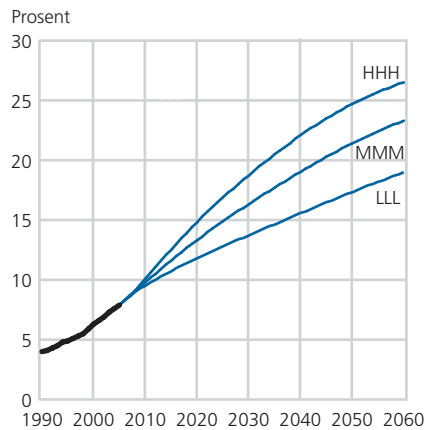
Figur 10. Innvandrerbefolkningens størrelse. Registrert 1990-2005 og framskrevet 2005-2060¹

¹ I betegnelse for de forskjellige framskrivingsalternativene står første bokstav for fruktbarhet, andre for levealder og tredje for nettoinnvandring, hhv. **L**av, **M**iddels og **H**øy. MMM betyr altså middels fruktbarhet, middels levealder og middels nettoinnvandring.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

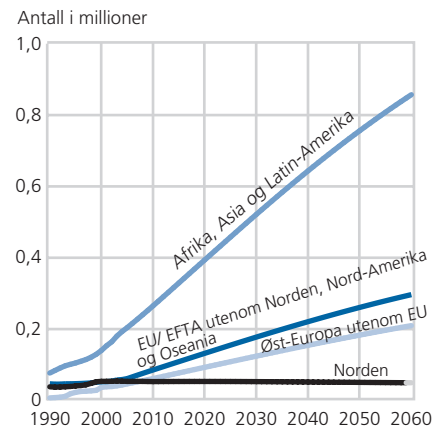
Figur 11. Innvandrerbefolkningens andel av totalbefolkningen. Registrert 1990-2005 og framskrevet i tre alternativer 2006-2060. Prosent¹

¹ Se note 1, figur 10.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 12. Innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn. Registrert 1990-2005 og framskrevet 2006-2060 (alt. MMM)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

etter 1990 økt raskt, slik vi har begrunnet tidligere, men vi har som nevnt ikke forutsatt noen opptrapping av tilveksten fra disse landene.

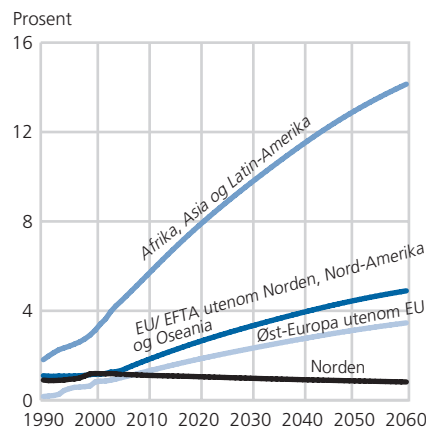
Det er derimot antatt en svak økning i nivået på den årlige nettoinnvandringen fra EU/EFTA-landene utenom Norden i mellomalternativet, sammenliknet med hva som er observert til nå. Det er derfor denne gruppen forventes å få den sterke *relative* veksten i framskrivingsperioden. Mellomalternativets framtidige veksttakt i denne gruppen er altså beregnet å være noe høyere enn for perioden 1990-2005 (figur 12). Dette er i samsvar med økningen i arbeidsinnvandring fra de nye EU-landene, ettersom EØS utgjør et felles arbeidsmarked. Statistikk for 2005 tyder på at tilstrømmingen fra disse landene har vært større enn den relativt beskjedne veksten som er forutsatt i framskrivningen. Imidlertid er det vanskelig å vite hvor varige disse strømmene vil bli. Det er dessuten viktig å være klar over at en stor del av arbeidskraften fra nye EU-land er sysselsatt i sesongarbeid, som ikke innebærer permanent bosetting.

Etterkommere i mindretall

Innvandrerbefolkningen i Norge har altså vokst raskt de siste drøyt 30 årene, og derfor har etterkommerne foreløpig svært lav gjennomsnittsalder. Av samme grunn er gruppen av etterkommere foreløpig ganske liten (65 000, eller om lag 17 prosent av innvandrerbefolkningen, se figurene 14 og 15). I starten av vekstperioden var det mange enslige unge menn som kom, så antall etterkommere holdt seg lenge på et lavt nivå.

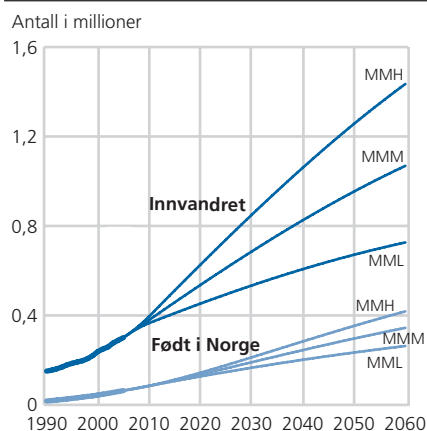
Størrelsen på etterkommerpopulasjonen er imidlertid svært avhengig av den avgrensningen som er valgt for innvandrerbefolkningen. For eksempel er det slik at en del av innvandringen til Norge med lange tradisjoner, består av personer som har giftet seg med norske menn eller kvinner. Ifølge gjeldende definisjon er deres barn ikke med i innvandrerbefolkningen. Det er først og fremst for personer med bakgrunn fra de «nye» ikke-europeiske innvandringslandene vi ser en sterk tendens til at giftermålene skjer mellom to innvandrere (oftest mellom to med samme landbakgrunn), enten ved at de er gift ved ankomsten, ved at de finner partner innenfor de norske innvandrermiljøene, eller ved at

Figur 13. Innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn i prosent av totalbefolkningen. Registrert 1990-2005 og framskrevet 2006-2060 (alt. MMM)

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

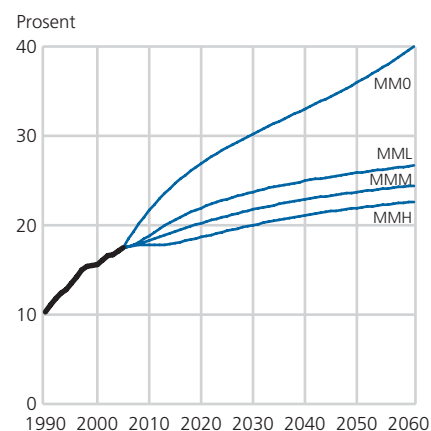
Figur 14. Innvandrere og deres barn født i Norge. Registrert 1990-2005 og framskrevet 2006-2060¹

¹ Se note 1, figur 10.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 15. Andel av innvandrerbefolkningen som er født i Norge¹

¹ Se note 1, figur 10.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

den ene henter ektefelle i foreldrenes hjemland. Over tid vil imidlertid forskjellene mellom gruppene på dette området minske, idet det er en avtakende tendens til å velge partner fra opprinnelseslandet blant de nyere gruppene. Fordi vi vil få den sterkeste veksten blant innvandrere fra den tredje verden, vil vi i tiårene framover få en sterk vekst av barn med to innvandrerforeldre, det vil si en vekst i det vi har definert som etterkommere. Ved slutten av framskrivingsperioden vil disse etterkommerne utgjøre 350 000, eller om lag en fjerdedel av den samlede innvandrerbefolkningen ifølge mellomalternativet (figur 14).

Et interessant funn er at dersom nettoinnvandringen settes lik null fra og med 2005, vil andelen av innvandrerbefolkningen som er født i Norge øke betydelig, men selv etter over 50 år med «innvandringsstopp», vil fortsatt bare 40 prosent av den være født i Norge (figur 15). Grunnen til dette er at de fleste innvandrere er unge når de kommer til Norge og at mange av dem fortsatt vil være bosatt i landet i 2060.

Oppsummering

Statistisk sentralbyrå publiserte høsten 2005 en framskrivning av innvandrerbefolkningen som en del av befolkningsframskrivningene. Det ble utformet en separat modell og laget et sett av beregninger som var konsistente med innvandringsforutsetningene i den ordinære befolkningsframskrivningen.

Innvandrerframskrivningen tar utgangspunkt i innvandrerbefolkningen slik den er definert av Statistisk sentralbyrå. I beregningen er denne befolkningen delt inn i fire grupper etter opprinnelsesland, grovt sett Norden, Vest-Europa ellers, Øst-Europa ellers, og resten av verden, og deretter i innvandrere og deres etterkommere født i Norge (det vil si deres barn).

Mest avgjørende for utviklingen framover er de forutsetningene som gjøres om det framtidige innvandringsoverskuddet. Det har gjennom de siste 40 årene vært store svingninger i dette, men alt i alt en klart økende trend. Veksthashtigheten har også variert, da det har vært tendenser til perioder med stabile platåer for nettoinnvandringen. For å ta hensyn til usikkerheten er det valgt

¹ En innvanderframskriving har vært etterlyst både fra Stortingets talerstol og fra flere samfunnsdebattanter, som Anfindsen (2005).

² Framskrivningen som omtales her er den første *offisielle* framskrivningen av innvandrerbefolkningen. Den er publisert på SSBs hjemmeside på Internett på linje med den ordinære befolkningsframskrivningen, se <http://www.ssb.no/innvfram/> og <http://www.ssb.no/folkfram/>. Tidligere beregninger av samme eller liknende type (Sevaldson 1991, Sevaldson, Texmon og Østby 1991, Keilman 1995) ble publisert i forskjellige rapporter og artikler. I løpet av tiden som er gått siden de tidligere forsøkene, har vi fått betydelig mer data og analyse om innvandrerne i Norge, samt mer innsikt i hvordan en framskriving av innvandrerbefolkningen kan lages.

³ Samlet fruktbarhetstall beregnes som summen av ettårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-49 år, vanligvis i ett kalenderår. Det kan tolkes som antall barn hver kvinne kommer til å føde under forutsetning av at det observerte fruktbarhetsmønsteret vedvarer og at dødsfall ikke forekommer.

tre alternativer, ved siden av et mer teoretisk nullflyttingsalternativ. Den årlige nettoinnvandringen i lavalternativet (9 000) er nær gjennomsnittet for 1990-tallet, mellomalternativet (16 000) ligger noe over gjennomsnittet for de siste årene, mens nettoinnvandringen i høyalternativet (24 000) er betydelig høyere enn den noen gang faktisk har vært. I framskrivningen er det også tatt hensyn til at noen grupper av innvandrere har klart høyere fruktbarhet, spesielt kvinner fra ikke-europeiske land som innvandret til Norge som voksne (17 år og eldre), mens de fleste andre grupper ligger nært det norske nivået. Det er utarbeidet tre sett av forutsetninger om fruktbarheten i framskrivningsperioden og om tendensen til å få barn med en annen innvandrer. Det er også gjort tre ulike forutsetninger om levealdersutviklingen, som er satt lik for alle som bor i Norge.

Når de tre settene av innvandringsnivå kombineres med henholdsvis lavt, middels og høyt fruktbarhetsnivå, andel med innvandrerpartner og levealder, får vi under alle kombinasjoner en sterk vekst i innvandrerbefolkningen, fra dagens 365 000 til mellom 1 og 2 millioner i 2060. Selv i det laveste alternativet blir den over det dobbelte av dagens størrelse, mens den i høyalternativet vil bli mange ganger så stor som i dag og utgjøre over en fjerdedel av befolkningen. I alle alternativer er det gruppen fra den tredje verden (Asia med Tyrkia, Afrika og Latin-Amerika) som får den største absolutte tilveksten, mens gruppen fra EU/EFTA-land (inkludert Nord-Amerika og Oseania) vil ha størst relativ vekst.

Referanser

- Anfindsen, Ole Jørgen (2005): Juks med innvandringstall. Debattinnlegg VG, 15. mai 2005.
- Anfindsen, Ole Jørgen (2006): Fremtidens befolkning i Norge. Kronikk *Aftenposten* 30. januar 2006.
- Brunborg, Helge og Inger Texmon (2005): Forutsetninger for befolkningsframskrivningen 2005-2060, *Økonomiske analyser* 6/2005 :34-38, Statistisk sentralbyrå.
- Brunborg, Helge og Lars Østby (2005): Innvandrertallets vekst. Kronikk *Klassekampen* 14. juni 2005.
- Daugstad, Gunnlaug (2006): Hvem gifter innvandrere i Norge seg med? *Samfunnsspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå.
- Foss, Aslaug Hurlen (2006): Fruktbarhet blant innvandrerkvinner: 1 av 5 fødte har foreldre som har innvandret. *Samfunnsspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå.
- Keilman, Nico (1995): Hver 4. nordmann fjernkulturell bakgrunn om 100 år, *Samfunnsspeilet* 2, 1995: 8-19, Statistisk sentralbyrå.
- Keilman, Nico og Dinh Quang Pham (2005): Hvor lenge kommer vi til å leve? Levealder og aldersmønster for dødeligheten i Norge, 1900-2060, *Økonomiske analyser* 6/2005 :43-49, Statistisk sentralbyrå.
- Sevaldson, Per (1991): *Tallet på innvandrere og deres etterkommere fram mot år 2050*, Rapporter 91/10, Statistisk sentralbyrå.
- Sevaldson, Per, Inger Texmon og Lars Østby (1991): "Innvandring. Utfordring for prognosemakerne. Noen synspunkter", i Nordisk statistisk sekretariat: Tekniske rapporter 53: Nordiska seminarier om prognoser, 24-26 april 1990. København.
- Statistisk sentralbyrå (2005a): Framskrivning av folketallet 2005-2060: Fortsatt sterk befolkningsvekst. <http://www.ssb.no/folkfram/>.
- Statistisk sentralbyrå (2005b): Framskrivning av innvandrerbefolkningen, 2005-2060: Venter sterk vekst i innvandrerbefolkningen. <http://www.ssb.no/innvfram/>.
- UN [United Nations] (2006): *The 2004 Revision of World Population Prospects. Volume III: Analytical Report*. http://www.un.org/esa/population/publications/WPP2004/WPP2004_Volume3.htm.
- Vassenden, Kåre (1997): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.
- Østby, Lars (red.) (2004): Innvandrere i Norge. Hvem er de og hvor går de hen? Del I Demografi. Notater 2004/65, Statistisk sentralbyrå.
- Østby, Lars (2006): Hvor stor innvandrerbefolkning har egentlig Norge? *Samfunnsspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå.
- Aalandslid, Vebjørn (2005): Inn- og utvandring blant innvandrere – hvor mange vil flytte i årene framover? *Økonomiske analyser* 6/2005 (56-63), Statistisk sentralbyrå.